

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ÖĞRETMEN ADAYLARININ DİL BİLİNÇ DÜZEYLERİNİN İNCELENMESİ

ANALYSING THE LANGUAGE AWARENESS LEVELS OF PROSPECTIVE TURKISH LANGUAGE AND LITERATURE TEACHERS ¹

Cem Erdem²

Derya Eskimen³

Başvuru Tarihi: 31.01.2018 Yayına Kabul Tarihi: 18.12.2018 DOI: 10.21764/maeuefd.387554
(Araştırma Makalesi)

Özet: İletişimin başlıca unsuru dildir. Anlama ve anlatma esaslarına dayanan dil, dinleme, konuşma okuma ve yazma becerilerini kapsar. Anlama ve anlatma alanları çerçevesinde, Türk dili edebiyatı öğretmenlerinin en önemli görevi öğrencilerin okuma, yazma, konuşma ve dinleme beceri alanlarına yönelik çalışmalar yapmak, bu becerilerini geliştirmek; onları nitelikli, dil bilincine sahip bireyler olarak yetiştirmektir. Dolayısıyla, öğretmenlerin ve öğretmen adaylarının kendini sürekli yenileyen, geliştiren ve Türkçe bilincine sahip nitelikte bireyler olarak yetişmeleri şarttır. Tüm bunlardan hareketle, araştırmanın temel problemi, Türk dili ve edebiyatı öğretmen adaylarının Türkçe bilincini, Türkçe bilincine yönelik seviyelerini çeşitli değişkenler açısından değerlendirmek ve buna uygun öneriler sunmaktır. Bu amaçla çalışmada, Yaman'ın (2011) geliştirmiş olduğu "Türkçe Bilinci" ölçeği kullanılmıştır. Çalışma grubunu Gazi Eğitim Fakültesi, örneklemini 2015-2016 eğitim-öğretim yılı güz dönemi Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenliği bölümü 1. ve 5. sınıf arasındaki öğrenciler oluşturmaktadır. Araştırmada kız öğrencilerin Türkçe dil bilinci düzeyinin erkek öğrencilere göre ortalama puanlar bakımından daha yüksek olduğu görülmüş; hem kız hem erkek öğrencilerin Türkçe dil bilincinin, ülke bütünlüğü açısından diğer boyutlara göre daha yüksek puanlara sahip olduğu sonucu elde edilmiştir. Öğretmen adaylarının sınıf düzeyleriyle birlikte ortalama puanlarında da bir yükseliş

Abstract: Language is the main element of communication. Under the framework of comprehension and narration, the most important task of Turkish language literature teachers is to make the students learn about the skills of listening, speaking reading and writing. The most critical duty of a Turkish language and literature teacher is to help students practise and improve reading, writing, speaking and listening skills and raise individuals with language awareness. Therefore, it is imperative that teachers and prospective teachers develop as qualified individuals who constantly renew, develop and have Turkish consciousness. In all these activities, the main problem of the research is to evaluate the Turkish consciousness of Turkish language and literature teacher candidates and the levels of Turkish consciousness in terms of various variables and present appropriate suggestions. For this purpose, the "Turkish Consciousness" scale developed by Yaman (2011) was used. The study group of this research includes Gazi University Faculty of Education, and the sample group consists of Turkish Language and Literature Teaching students from all years of the five-year study program during the fall semester of the academic year 2015-2016. In the study, it was observed that the level of Turkish language awareness of female

¹ Bu çalışma 2017 yılında II. Uluslararası Türk dili ve Edebiyatları Öğretimi Sempozyumunda sunulan bildirinin genişletilmiş halidir.

² Doç. Dr., Katedra Studiów Azjatyckich, Adam Mickiewicz University, Poznan / POLONYA. E-posta: cemerdem@gmail.com ORCID NO: 0000-0002-1482-7901

³ Dr. Kütahya Dumlupınar Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimleri Eğitimi Bölümü, Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı, Kütahya, TÜRKİYE deryaeskimen@hotmail.com ORCID NO: 0000-0002-9155-9971

olduğu gözlenmiş; tüm sınıf seviyelerinde alt boyut düzeyleri bakımından en düşük ortalama puanın “bireysel kullanım”; en yüksek ortalama puanlar bakımından ise “kitle iletişim” alt boyutunda olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar Sözcükler: *Türk dili ve edebiyatı öğretmen adayları, dil bilinci, Türkçe bilinci*

students was higher than male students in terms of average scores. It was concluded that the Turkish language consciousness of both male and female students had higher scores than other dimensions in terms of country cohesion. It has been observed that there is an increase in average scores with class levels. The lowest average score in terms of sub-dimension levels at all class levels is individual use. The highest average scores were found to be in the "mass communication" sub-dimension.**bold.**

Keywords:*Turkish language and literature teacher candidates, language consciousness, Turkish consciousness*

Giriş

Bireyin kullandığı dile ve bu dilin kullanım alanlarına ilişkin duyarlılığı olarak tanımlayabileceğimiz dil bilinci, çeşitli kaynaklarda “dilın doğasına ve onun insan yaşamındaki rolüne kişisel bir hassasiyet; dil kullanımı, dil öğretimi, dil öğreniminde duyarlılık ve dil bilincini fark etme (Thornbury 1997, James ve Garrett 1991, Hawkins 1992, James 1999; The Association for Language Awareness –ALA) olarak tanımlanmıştır. Dil, bir toplumda şüphesiz en yaygın iletişim aracıdır. İletişimden de öte, o toplumu bir arada tutan birlikte yaşamalarına olanak sağlayan en önemli kurumdur (Aksan, 1983, 15). Bir kurum, bir olgu olarak da tanımlanan dil, aynı zamanda yaşayıp gelişen canlı bir varlıktır. “Dil, toplumdan ayrı başlı başına bir varlık değil, insanoğlunun hizmetinde, sosyolojik bir olgudur. Bütün canlı varlıklar gibi, onun dayanmasını, korunmasını sağlamak gerekir” (Levend, 1973, 2). Dolayısıyla dili, onun gerektirdiği bilinç ve hassasiyet ile korumak, bu bilinci gelecek kuşaklara aktarmak önem arz eder.

Dilin insanla birlikte yaşayıp gelişen canlı bir varlık olduğundan hareketle, bu dilin gelişimini etkileyen etmenlere de bakmak gerekir. Bu bağlamda dili etkileyen etmenler kısaca “1. Kültürel gelişmeler 2. Ekonomik gelişmeler 3. Teknolojik gelişmeler 4. Siyasî gelişmeler 5. Sosyal gelişmeler” (Demirbağ, 2002, 126) olarak sıralanabilir. Dil duyarlılığı ya da dil farkındalığı olarak da sözü edilen dil bilincinin ne şekillerde arttırılabileceği ise farklı bir alan olarak karşımıza çıkmaktadır.

Yapılan pek çok çalışma, dil bilinci yüksek olan bireylerin dile ilişkin öğrenmelerde çok daha başarılı olduğunu ortaya koymuştur. (Leow 1997; Robinson 2005; Rosa ve O’Neill 1999; Abu Radwan, 2005). Gass, Svetics ve Lemelin (2003), dilin yüksek seviyedeki kullanımının bireylerde dil farkındalığına da olumlu yönde katkıda bulunduğunu ifade etmiştir. Borg (1994, 62) ise dil bilinci yüksek olan bireylerin diğer kişilerden aşağıdaki özellikler yönüyle farklılaştığını dile getirmiştir.

1. Dil bilinci yüksek bireyler, dili canlı ve değişebilen bir olgu olarak ele alır; onu çok yönlü olarak kullanabilirler.

2. Dil bilinci yüksek bireyler dil hakkında (genellikle birbirleri arasında) çözümlenmeye dayanan konuşmalar gerçekleştirebilirler.
3. Dil bilinci yüksek öğrenenler, inceleme ve keşfetmeyi bir gereklilik olarak göz önünde bulundurur.
4. Hem dil becerilerini geliştirmeyi hem de anlamlandırmayı amaçlarlar.
5. Dil bilinci yüksek bireyler, bilişsel ve duyuşsal seviyeye ulaşmayı amaçlarlar.

Dil bilinci, dil öğretim etkinliklerinin gerçekleştirildiği Türk dili ve edebiyatı öğretimi için de önem arz etmektedir. Dilin üst düzeyde kullanım alanı bulduğu metinler yoluyla, öğrencilerin dile, dilin gerekliliğine ve dile ilişkin farklı değişkenlere karşı farkındalığının da artması beklenmektedir. Zira Türk dili ve edebiyatı öğretiminde, öğrencilerin iletişim becerilerini en üst seviyede kullanabilmelerini mümkün kılacak yeterliliklerin kazandırılması temel amaçlar arasına alınmıştır. Bu yeterlilikler edebî metinler yoluyla daha da yetkinleştirilmiş bir içerikle öğrenciler karşısına çıkarılmaktadır. Edebî metinlerin kendi içlerinde farklı düşünsel boyutlarla ve dilin pek çok imkânından yararlanılarak oluşturulması edebiyat eğitimine ilişkin farkındalık düzeylerinin de önemini arttırmaktadır. Dolayısıyla, edebî metinlerle öğretim etkinlikleri gerçekleştirenlerde dile ilişkin bir farkındalık düzeyi oluşmamışsa yapılan etkinliklerin de gereksiz ve anlamsız bulunması kaçınılmaz olmaktadır. Bu nedenle dil kullanıcılarının tutum ve düşüncelerinin her düzeyde dil bilinci üzerinde önemli olduğu düşünülmektedir. Tüm bunlardan hareketle, bu çalışma Türk dili ve edebiyatı öğretmen adaylarının Türkçe bilinci düzeylerini belirlemeyi amaçlamaktadır.

Yöntem

Bu bölümde araştırmanın desenine, çalışma grubuna, verilerin toplanması ve çözümlenmesine yönelik bilgilere yer verilmiştir.

Araştırmanın Deseni

Türk dili ve edebiyatı öğretmen adaylarının Türkçe dil bilinci düzeylerinin çeşitli değişkenlere göre değişip değişmediğinin incelendiği bu araştırma, tarama modelinde desenlenmiştir. Araştırma, genel tarama modelinin bir türü olan ilişkisel tarama modeli ile gerçekleştirilmiştir. Bu tür modellerde, ihtiyaç duyulan veriler, araştırmanın hedef kitlesi olarak tanımlanan çalışma evrenindeki birey ya da objelerden çeşitli araçlar kullanılarak toplanır. Bu tür bir düzenlemede, aralarında ilişki aranacak değişkenler ayrı ayrı sembolleştirilir. Soruna ilişkin mevcut durum, var olduğu şekliyle, herhangi bir müdahale olmaksızın betimlenmeye çalışılır (Karasar, 1999, 79-81).

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu, 2015-2016 eğitim öğretim yılı güz döneminde Gazi Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenliği bölümünde öğrenim görmekte olan 72 öğrenci oluşturmaktadır.

Tablo 1.

Çalışma Grubuna İlişkin Bilgiler

Cinsiyet	1. Sınıf	2. Sınıf	4. Sınıf	5.Sınıf	Toplam	%
Kız	8	10	18	13	49	68,1
Erkek	4	6	3	10	23	31,9
Toplam	12	16	21	23	72	100

Verilerin Toplanması ve Çözümlemesi

Araştırmada veri toplama aracı olarak Yaman (2011) tarafından geliştirilen; katılımcıların cinsiyet ve sınıf düzeyi bilgilerini de ele alan konuyla ilgili 17 sorunun bulunduğu üç boyuttan oluşan “Türkçe Bilinci Ölçeği” kullanılmıştır. Ölçeğin yapı geçerliliği ve güvenilirliği için uzman görüşü ve istatistikî işlemlerden yararlanılmıştır. Çalışmanın dayandığı verilerle ölçüm güvenilirliği Tablo 2’de gösterilmektedir.

Tablo 2.

Ölçek Güvenirliğine İlişkin Cronbach Alpha Değeri

	Genel	Bireysel kullanım	Ülke bütünlüğü	Kitle iletişim
Cronbach's Alpha	,87	,78	,72	,70

Tablo 2 değerlendirildiğinde bireysel kullanım boyutuna ilişkin Cronbach-Alfa katsayısı .78; ülke bütünlüğü boyutu.72; kitle iletişim boyutu ise .70 olarak tespit edilmiştir. Bu sonuçlar değerlendirildiğinde ölçüm sonuçlarının güvenilir olduğu ifade edilebilir (Büyüköztürk, 2009).

Türkçe Bilinci Ölçeği'nin (TBÖ) faktör yapısını incelemek amacıyla yapılan (Açımlayıcı faktör analizi) AFA'da (Kaiser-Mayer-Olkin) KMO örneklem uygunluk katsayısı .92, Barlett Sphericity testi χ^2 değeri ise 14626.531 ($p < .001$) bulunmuştur. Araştırmada üç boyutlu bir ölçek geliştirilmesi amaçlandığı için AFA'da faktör çözümlemesi sonucunda toplam varyansın % 50.83'ünü açıklayan üç faktörlü bir yapı elde edilmiştir. Ölçeğin faktör yükleri .33 ile .81 arasında sıralanmaktadır. Birinci faktörde toplanan maddeler, “bireysel kullanım boyutu” olarak isimlendirilmiştir. Sekiz maddeden oluşan bu faktöre ait maddelerin faktör yükleri, .39 ile .69 arasında değişmekte ve toplam varyansın %32.35'ini açıklamaktadır. İkinci faktör altında yer alan maddeler, dilin bir milletin bütünlüğündeki önemi ile ilişkilidir. Dört maddeden oluşan bu faktöre ait maddelerin faktör yükleri .33 ile .44 arasında değişmekte ve toplam varyansın %13.99'unu açıklamaktadır. Üçüncü faktör altında yer alan maddeler ise Türkçenin kitle iletişim araçlarında kullanımı ile ilişkilidir. Toplam varyansın % 4.48'ini açıklayan ve beş maddeden oluşan bu boyuta ait maddelerin faktör yükleri .58 ile .81 arasında değişmektedir.

Türkçe Bilinci Ölçeği'nin yapı geçerliği için yapılan Doğrulayıcı Faktör Analizi'nden (DFA) elde edilen modelin uyum indeksleri incelenmiş ve Ki-kare değerinin ($\chi^2=348.96$, $sd=110$, $p=0.00$) anlamlı olduğu görülmüştür. Uyum indeksi değerleri ise $RMSEA=.051$, $CFI=.98$, $IFI=.98$, $GFI=.95$, $AGFI=.94$ ve $SRMR=.047$ olarak bulunmuştur. Bu uyum indeksi değerleri modelin yeterli uyum verdiğini göstermektedir (Yaman, 2011).

Veri toplama aracı olarak hazırlanan ölçek, beşli likert tipinde hazırlanmıştır. Ölçekte yer alan seçenekler "Hiçbir zaman" ve "Her zaman" arasında anlam düzeyleri bulunan bir sıralama ölçeğiyle öğrencilere sunulmuştur. Öğrencilerden duygu ve düşüncelerini en iyi yansıttığını düşündükleri seçeneği işaretlemeleri istenmiştir. Alınan ortalama puanlara bakarak öğrencilerin Türkçe dil bilinci düzeyleri bakımından yordamalarda bulunulmuştur. Alınan veriler istatistiki olarak bağımsız ve ilişkili örneklem t testi ve tek faktörlü varyans analizi (Anova) ile anlamlandırılmış ve sonuçlar tablolaştırılmıştır. T testi ve anova işlem basamaklarında "Scheffe" değerlemesi ölçüt alınmıştır.

Bulgular ve Yorumlar

Türk dili ve edebiyatı öğretmen adaylarının Türkçe dil bilinci düzeylerini belirlemeye yönelik hazırlanmış olan ölçek, üç bölümden oluşmaktadır. Tablo 3'te araştırmaya katılanlarla ilgili demografik bilgilere ilişkin cinsiyet ve sınıf değişkenlerine yer verilmiştir. Demografik değişkenlerin her birine ait bulgu ve yorumlar aşağıda sunulmuştur.

Tablo 3.

Cinsiyet Değişkenine İlişkin Alt Boyutların Frekans, Ortalama ve Standart Sapmaları

Boyutlar	Cinsiyet	F	$\bar{X}$	Sd	Ss
Bireysel kullanım	Kadın	49	3,92	,501	,07
	Erkek	23	3,52	,829	,17
Kitle iletişim	Kadın	49	3,70	,488	,06
	Erkek	23	3,51	,926	,19
Ülke bütünlüğü	Kadın	49	4,77	,444	,06
	Erkek	23	4,63	,521	,10

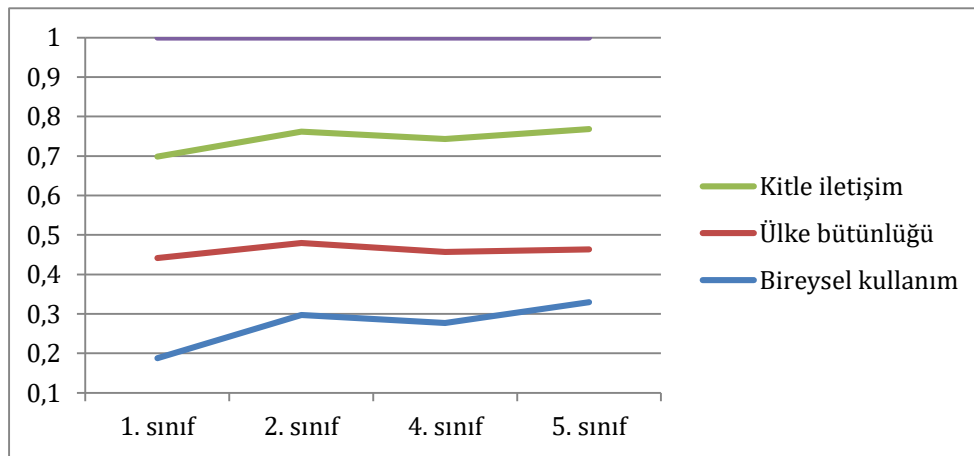
Türkçe dil bilinci ölçeğinin alt boyutları incelendiğinde kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre ortalama puanlar bakımından daha yüksek düzeylere sahip olduğu görülmektedir. Türkçeye ilişkin alt boyutlar arasından ülke bütünlüğü boyutu, hem kız hem de erkek öğrencilerde diğer boyutlara göre daha yüksek ortalama puanlara sahiptir. Bununla birlikte hem kız hem de erkek öğrenciler için en düşük ortalama puanlarının ise "kitle iletişim" alt boyutunda olduğu gözlenmektedir.

Tablo 4.

Sınıf Değişkenine İlişkin Alt Boyutların Frekans, Ortalama, Standart Sapmaları

Alt Boyutlar	Sınıf Düzeyi	N	F	$\bar{X}$	S	En Düşük Puanlar	En Yüksek Puanlar
Bireysel kullanım	1. Sınıf	12	3,44	,60	,17	2,13	4,00
	2. Sınıf	16	3,72	,78	,19	2,25	5,00
	4. Sınıf	21	3,85	,60	,13	2,38	4,63
	5. Sınıf	23	3,97	,54	,11	2,38	4,88
	Toplam	72	3,79	,64	,07	2,13	5,00
Ülke bütünlüğü	1. Sınıf	12	4,56	,81	,23	2,25	5,00
	2. Sınıf	16	4,65	,48	,12	3,50	5,00
	4. Sınıf	21	4,75	,39	,08	3,75	5,00
	5. Sınıf	23	4,83	,22	,04	4,25	5,00
	Toplam	72	4,72	,47	,05	2,25	5,00
Kitle iletişim	1. Sınıf	12	3,40	,82	,23	2,00	4,40
	2. Sınıf	16	3,58	,74	,18	2,40	5,00
	4. Sınıf	21	3,60	,62	,13	1,60	4,60
	5. Sınıf	23	3,83	,50	,10	3,20	4,60
	Toplam	72	3,64	,65	,07	1,60	5,00

Türkçe dil bilinci ölçeğinin sınıf değişkenine ilişkin alt boyutları incelendiğinde, sınıf düzeyleriyle birlikte ortalama puanlarda da bir yükseliş olduğu gözlenmektedir. Tüm sınıf seviyelerinde alt boyut düzeyleri bakımından en düşük ortalama puanın “kitle iletişim” alt boyunda olduğu gözlemlenmektedir. En yüksek ortalama puanlar bakımından ise “ülke bütünlüğü” alt boyutunun öne çıktığı görülmektedir.

Grafik 1.

Türkçe Dil Bilincine İlişkin Alt Boyutların Sınıflar Bazında Ortalama Puanlara Göre Dağılımı

Elde edilen bulgular, üniversitede uygulanan öğretim programının öğrencilerin Türkçe dil bilincini geliştirmede etkili olduğunu göstermektedir. Bulgular sınıf seviyeleri ile birlikte ortalama puanların da yükseldiğini göstermektedir.

Tablo 5.

Cinsiyet Değişkenine İlişkin T Testi Sonuçları

Boyutlar	F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	$\bar{X}$	Sd
Bireysel kullanım	10,17	,002	2,53	70	,014	,398	,151
Ülke bütünlüğü	4,77	,032	1,17	70	,243	,139	,118
Kitle iletişim	16,36	,000	1,13	70	,260	,189	,166

Tablo 5'te yer alan veriler değerlendirildiğinde cinsiyet değişkeni bakımından bireysel kullanım alt boyutunda kız öğrencilerin ortalama puanlarının erkek öğrenciler lehine anlamlı bir değişiklik gösterdiği tespit edilmiştir ($p < .05$). Ülke bütünlüğü ve kitle iletişim boyutlarında ise anlamlı bir farklılık tespit edilememiştir ($p > 0.5$).

Tablo 6.

Sınıf Düzeylerinin Alt Boyutlara İlişkin Anova Sonuçları

Varyansın Kaynağı		Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	P
Bireysel kullanım	Gruplar Arası	2,373	3	,791	1,970	,127
	Gruplar İçi	27,300	68	,401		
	Toplam	29,674	71			
Ülke bütünlüğü	Gruplar Arası	,694	3	,231	1,043	,379
	Gruplar İçi	15,076	68	,222		
	Toplam	15,770	71			
Kitle iletişim	Gruplar Arası	1,627	3	,542	1,261	,295
	Gruplar İçi	29,248	68	,430		
	Toplam	30,875	71			

Elde edilen bulgular, alt boyutlar arasında ortalama puanlar açısından anlamlı bir farklılık bulunmadığını göstermiştir ($p > 0.5$). Bulgulara göre sınıf düzeylerinde ortalama puanlar bakımından farklılıklar görülsede anlamlı farklılıklar tespit edilememiştir.

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Araştırma sonucunda, cinsiyet değişkenine ilişkin bulgular incelendiğinde; kız öğrencilerin Türkçe dil bilincinin erkek öğrencilere göre ortalama puanlar bakımından daha yüksek düzeylere sahip olduğu tespit edilirken istatistiksel açıdan anlamlı bir fark tespit edilmemiştir ($p>.05$). Arslan ve Kılıç (2012) tarafından Türkçe öğretmenleri ile öğretmen adaylarının Türkçe bilinç düzeylerini belirlemeye yönelik araştırmada ise, Türkçe kullanma bilincinin cinsiyete göre değişmediği sonucu elde edilmiştir. Bağcı (2012) tarafından gerçekleştirilen öğretmen adaylarının Türkçenin yaşadığı sorunlara yönelik farkındalıkları ve önerilere yönelik çalışmada kız öğrencilerin Türkçenin yaşadığı sorunlara olan farkındalık düzeylerinin erkek öğrencilerden daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Çalışmada alt boyutlar arasında hem kız hem de erkek öğrencilerin Türkçe dil bilincinin kitle iletişimi açısından diğer boyutlara göre daha yüksek puanlara sahip olduğu belirlenmiştir. Hem kız hem de erkek öğrenciler için en düşük ortalama puanların “bireysel kullanım” alt boyutunda olduğu görülmüştür.

Sınıf değişkenine ilişkin bulgular incelendiğinde, öğretmen adaylarının sınıf düzeyleriyle birlikte ortalama puanlarında da bir yükseliş olduğu gözlenmiştir. Tüm sınıf seviyelerinde alt boyut düzeyleri bakımından en düşük ortalama puanın “bireysel kullanım” alt boyutunda olduğu tespit edilmiştir. En yüksek ortalama puanlar bakımından ise “kitle iletişim” alt boyutunun öne çıktığı görülmüştür. Bağcı (2012) tarafından gerçekleştirilen çalışmada, Türkçe öğretmen adaylarının Türkçe duyarlılığına yönelik tutumlarında sınıf düzeyine ve yaşlarına göre anlamlı bir farklılık olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Yine Arslan ve Kılıç (2012) tarafından yapılan araştırmada ise, Türkçe öğretmenlerinin Türkçe kullanma bilincinin “bireysel kullanım” boyutunda öğretmen adaylarından daha yüksek olduğu; “ülke bütünlüğü” ve “kitle iletişim” boyutlarında ise öğretmenler ile öğretmen adayları arasında anlamlı bir farklılığın olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Bulgular, üniversitede uygulanan öğretim programının öğrencilerin Türkçe dil bilincini geliştirmede ortalama puanlar üzerinde değişimler oluşturduğunu; fakat bu değişimlerin istatistiksel bakımdan anlamlılık oluşturmadığını ortaya koymaktadır ($p>.05$).

Ülke bütünlüğü alt boyutuna ilişkin veriler, öğrencilerin ilerleyen yıllarla birlikte ortalama puanlarında bir yükselme olmadığını göstermektedir.

Tüm bulgular ve dil bilincinin bireysel boyut çıktıları, Türkçenin doğru kullanımına ilişkin gerekli bilinç ve hassasiyet için çalışılması gerekliliğini ortaya koymaktadır. Kitle iletişim boyutu için özellikle internette Türkçenin kullanımına yönelik gerekli özenin gösterilmesinin önemli olduğu düşünülmektedir. Çağlak'ın (2003), kitle iletişim araçlarında Türkçenin yanlış kullanımına yönelik çalışmasında da, kitle iletişim araçları arasında, Türkçenin en çok zarar gördüğü yerin internet ortamı olduğu belirtilmiştir. Akçay ve Özcan'ın (2012), gerçekleştirdikleri çalışmada Türkçe için önemli problemlerden birinin yabancı dil kökenli bilgisayar ve genel ağ

terimlerinin Türkçeye yerleşmeye başlaması olduğu ifade edilmiş; yabancı kökenli genel ağ terimlerinin Türkçe karşılıklarını kullanma duyarlılığının kazandırılması gerekliliği belirtilmiştir.

Kabadayı (2006) çalışmasında teknolojinin ve bilişim sektörünün bütün alanlarındaki terimlerin Türkçe olması veya Türkçeleştirilmesi gerektiğini belirtmiştir. Böylece terimlerin öğrenilmesinin ve anlaşılmasının daha kolay olacağını ve yeni türetilcek terimlerle de dilin daha da zenginleşerek yabancı etkilerden bir nebze olsun arınacağını vurgusu yapılmıştır. Bu çalışmalara benzer nitelikte Akalın (2005), Demirbağ (2002), Kara (2006), Yıldırım ve Tahiroğlu (2006), Yaman ve Yavuz (2007), Ulaş ve Sevim (2010), Taşkın ve Üsküplü (2004)'nün gerçekleştirmiş oldukları kitle iletişim araçlarında/ağ ortamında Türkçenin kullanımına yönelik çalışmalarda da internette kullanılan Türkçeye ilişkin yorumlar ve bilişim çağıyla birlikte Türkçede yaşanan sorunlar dile getirilmiştir.

Çalışmada, öğretmen adaylarının sınıf düzeyleriyle birlikte ortalama puanlarında bir yükseliş olduğu sonucundan hareketle, üniversite sürecinde öğrencilerin dil bilinç düzeylerinde artış olduğu ifade edilebilir. Bu anlamda öğrencilerin üniversite eğitimleri sürecinde dolaylı yahut doğrudan dile yönelik gerçekleştirecekleri faaliyetlerin önemli olduğu vurgulanmalıdır. Buna yönelik olarak, öğrenciler tarafından kendilerini ifade etme, Türkçeyi doğru kullanma bilinci ve imkânı sunacak çeşitli etkinlikler düzenlenebilir. Türkçeyi doğru kullanma bilincine sahip, toplumda önde gelen isimlerin davet edildiği panel ve konferanslar gerçekleştirilebilir.

Öğrencilerin, Türkçenin inceliklerini, güzellik ve zenginliklerini en doğru şekilde görebilecekleri materyaller olan kitaplar yoluyla, okumaya olan ilgilerinin artırılması önemlidir.

Türkçenin özellikle bilişim ortamlarında özenli ve bilinçli kullanımı konusunda aile ve eğitimcilere sorumlulukları hatırlatılmalıdır. Buna yönelik çeşitli sosyal sorumluluk çalışmaları gerçekleştirilebilir. Bireylerin bu ortamlarda Türkçe'nin yanlış kullanılmasına yönelik örneğin kelimeleri kısaltarak yazma, bu yazılı ortamlardaki kısaltmaları konuşmalarında da kullanma gibi alışkanlıklarına ve bunların doğuracağı sonuçlara yönelik farkındalıklar yaratılabilir.

Yabancı kelimelere yönelik Türkçe terimler ve kelimeler yaygınlık kazandırılmalıdır.

Diğer araştırmacılarca çalışmanın örneklemini genişletilerek, öğrencilerin Türkçe bilinç düzeyleri farklı yöntemlerle daha derinlikli, ayrıntılı şekilde ele alınabilir.

Kaynakça

- Abu Radwan, A. (2005). The effectiveness of explicit attention to form in language learning. *System*, 33(1), 69-87.
- Akalın, H. (2005). Bilişim Çağı ve Türkçenin Sorunları. <http://turkoloji.cu.edu.tr>. Erişim Tarihi: 19.05.2017

- Akçay, A. ve Özcan, M. F. (2012). Türkçe öğretmeni adaylarının bilgisayar ve genel ağ terimlerinin türkçe karşılıklarını bilme yeterlikleri. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 1(4),151-161.
- Aksan, D. (1983). *Sözcük Türleri*. Ankara: TDK Yayınları.
- Arslan, A ve Kılıç, Y. (2012.) Türkçe öğretmenleri ile öğretmen adaylarının türkçe bilinç düzeyleri (ağrı ili örnekleme). *Turkish Studies International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 7(4), 799-806.
- Bağcı, H. (2012). Öğretmen adaylarının Türkçenin Yaşadığı Sorunlara Yönelik Farkındalıkları ve Önerileri (Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Örneği). *Turkish Studies-International Periodical For the Languages, Literature And History Of Turkish Or Turkic*, 7/1, 291-307.
- Borg, S. (1994). Language awareness as a methodology: implications for teachers and teacher training. *Language Awareness*, 3 (2), 61-71.
- Büyüköztürk, Ş. (2009). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı istatistik, araştırma deseni spss uygulamaları ve yorum*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Çağlak, E. (2003). Kitle iletişim araçlarında Türkçenin yanlış kullanımı. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Dergisi*. (<http://asosindex.com/journal-article-ulltext?id=5303&part=1>: Erişim Tarihi:19.05.2017).
- Demirbağ, İ. (2002). Türkçe reklam bildirilerinde kullanılan yabancı sözcükler, *C.Ü. Sosyal Bilimler Dergisi*, 26 (1), 125-134.
- Gass, S., I. Svetics & S. Lemelin (2003). Differential Effects Of Attention. *Language Learning*, 53(3), 497-545.
- Hawkins, E. W. (1992). Awareness of language/knowledge about language in the curriculum in England and Wales: A historical note on twenty years of curricular debate. *Language Awareness*, 1(1), 5-18.
- James, C. & P. Garrett (eds.) (1991). *Language Awareness In The Classroom*. London: Longman.
- James, C. (1999). Language Awareness: Implications For The Language Curriculum. *Language Awareness*, 12 (1), 94-115.
- Kabadayı, O. (2006). Ağ Ortamındaki Türkçeye Genel Bir Bakış. *Türk Dili Dil ve Edebiyat Dergisi*, XCI (652), 298-314.
- Kara, M. (2006). İnternet Türkçesinin Çılgınlığı: “Türkçe Dili (!) ve Diğerleri”, *Akademik Araştırmalar Dergisi*, 30, 157-170.

- Karasar, N. (1999). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Leow, R. (1997). Attention, Awareness And Foreign Language Behaviour. *Language Learning*, 47(3), 467-505.
- Levend, A. S. (1973). *Dil Üstüne*. Ankara: TDK Yayınları.
- Robinson, M. (2005). Metalanguage in L1 English-speaking 12-year-olds: Which aspects of writing do they talk about? *Language Awareness*, 14(1), 39-55.
- Rosa, E. & M. O'Neill (1999). Explicitness, intake and the issue of awareness: Another piece of the puzzle. *Studies in Second Language Acquisition*, 22 (4), 511-566.
- Taşkın, G. ve Üsküplü, S. (2004). Bilişim Türkçesi www.be.itu.edu.tr/~gulsen/gulsen_ozturkce.pdf. Erişim Tarihi: 15.05.2017.
- Thornbury, S. (1997). *About language: Tasks for teachers of English*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Ulaş, H ve Sevim, O. (2010). İnternet Ortamındaki Türkçenin Genel Durumu, *EKEV Akademi Dergisi*, 44 (14),185-192.
- Yaman H. ve Yavuz, E. (2007). İnternet Kullanımının Türkçeye Etkileri: Nitel Bir Araştırma, *Journal of Language and Linguistic Studies*, 3, (2), 237-249.
- Yaman, H. (2011), Türkçe Bilinci Ölçeği Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 9 (1), 151-167.
- Yıldırım, F. ve Tahiroğlu, T. (2006). *İnternette Türkçe Kullanımı Sorunları, Türkçenin Çağdaş Sorunları*. Haz. Gürer Gülsevin-Erdoğan Boz, Ankara: Gazi Kitabevi.

Extended Abstract

Introduction

The main purpose of the research is to evaluate the Turkish consciousness of Turkish language and literature teacher candidates and the levels of Turkish consciousness in terms of various variables and present appropriate suggestions. This study aims to determine Turkish consciousness levels of Turkish language and literature teacher candidates. Language awareness is also important for the teaching of Turkish language and literature in which language teaching activities are carried out. It is expected that students will be more aware of language, language need as well as their variability through texts where the language has a high level of use. Because, in teaching Turkish language and literature, acquiring the competencies to enable students to use

communication skills at the highest level is one of the main objectives. These qualifications are brought to the attention of students with content that is further refined through literary texts. The creation of literary texts by using different intellectual dimensions and many possibilities of language in themselves increases the level of awareness about literary education. Therefore, it is inevitable that if the level of awareness related to the language does not occur in those who perform teaching activities with literary texts, the activities to be done are unnecessary and meaningless.

For this reason, language users' attitudes and thoughts are thought to be important on language awareness at all levels. With all these moves, this study aims to determine the Turkish consciousness levels of Turkish language and literature teacher candidates.

Method

This study examines whether Turkish language consciousness levels of Turkish language and literature teacher candidates vary according to various variables, and it is designed in the survey model.

In this study, Turkish language consciousness scale developed by Yaman (2011) was used as data collection tool. The scale consists of three dimensions. There are 17 questions that address participants' gender and classroom knowledge. Expert opinion and statistical procedures were used for construct validity and reliability of the scale.

The scale prepared as a data collection tool was prepared in the form of five likert types. The choices on the scale are presented to the students with a ranking scale with meaning levels between "Never" and "Always." Students are asked to mark options that they think best reflect their feelings and thoughts. Based on the average scores of the students, they have been prepared in terms of their level of Turkish language awareness.

The study group of the study consists of 72 students who are studying in Gazi University Turkish language and literature teacher education department during fall semester of 2015-2016 academic years.

Results

When findings related to the research variable gender variable were examined; It was determined that the level of Turkish language awareness of female students was higher than male students in terms of average scores. No statistically significant difference was found ($p > .05$).

Among the sub-dimensions in the study, it was determined that both male and female students had higher scores in terms of mass communication of Turkish language consciousness than other dimensions.

The lowest average scores for both male and female students were found to be in the "individual use" subscale.

When the findings related to the class variable are examined, it is observed that there is an increase in the average scores of the teacher candidates together with the class levels. It has been determined that the lowest average score in the sub-dimension levels in all class levels is in the "individual use" sub-dimension.

In terms of the highest average scores, it is seen that the "mass communication" sub-dimension has come to the fore.

When findings regarding the gender variable are studied, it was observed that Turkish teachers' consciousness of using Turkish language was higher than teacher candidates in the dimension of "individual use". In the dimension of "country integrity" and "mass communication", there is no meaningful difference between teachers and prospective teachers.

The data show that the curriculum at university has changed the students' average scores on Turkish language consciousness. However, these changes are not statistically significant ($p > .05$).

The data on the sub-dimension of the country's unity show that there is no increase in the average scores of the students over the years.